

Deres ref.

Deres kontaktperson

Vår ref.

Vår kontaktperson

Dato

23.02.2026

Til Statsforvalteren i Nordland

Høringsuttalelse – forvaltningsplan for grågås i Nordland 2026-2032

BirdLife Nordland takker for muligheten til å gi innspill til revidert forvaltningsplan for grågås. Vi vil understreke betydningen av at planen bygger på et oppdatert, dokumentert og etterprøvbart kunnskapsgrunnlag, samt at tiltak vurderes i et helhetlig økologisk perspektiv.

Kunnskapsgrunnlag og dokumentasjon

Planen inneholder flere formuleringer om bestandsutvikling i Nordland som etter vårt syn ikke er tilstrekkelig dokumentert. Det vises blant annet til at det «er grunn til å tro» at det har vært en økning både i totalantall og utbredelse i fylket. En slik formulering fremstår som udokumentert, da det ikke legges fram konkrete data som viser en bestandsøkning i Nordland.

En nasjonal økning innebærer ikke nødvendigvis en tilsvarende utvikling regionalt. Vi er ikke kjent med dokumentasjon som viser endret utbredelse av grågås i Nordland siden forrige planperiode.

Bestandsveksten de siste tiårene skyldes sannsynligvis en kombinasjon av flere årsaker. De fleste fagmiljøer er i dag av den oppfatning at en kombinasjon av økt næringsgrunnlag (etter omleggingen av gressproduksjon til nye gresstyper som er grønne hele året) og mildere vintre (som har medført at grågåsa nå kan overvintre i store deler av Nord-Europa, i motsetning til tidligere da nesten hele bestanden trakk ned til Spania) gav grunnlag for veldig økning i overlevelsen, og at dette er den viktigste årsaken.

Tall fra AEWA (vannfuglavltaen) viser at hele den europeiske vinterbestanden nådde en topp for 10-15 år siden, og siden har stagnert.

Både nasjonalt og internasjonalt viser altså utviklingen for grågås tegn til stabilisering etter en lengre vekstperiode. Flere steder ser man stagnasjon eller svak nedgang i deler av bestanden, selv om lokale variasjoner forekommer. Forvaltningsgrep bør derfor baseres på reelle bestandsdata og ikke på antakelser eller utdaterte opplysninger.

Det bør også skilles tydelig mellom:

- hekkende bestand
- ikke-hekkende fugler
- mytende fugler
- trekkende og rastende fugler

Konfliktnivået mot landbruk varierer ofte mellom disse gruppene. Flere steder er det særlig de flokker av ikke-hekkende (yngre fugler, delvis fugler som har mislykkes med hekkingen) som skaper beitepress i jordbruksområder.

Forstyrrelser i hekketiden, blant annet på grunn av «jakt» (skadefelling), eggssanking og ferdsel, kan bidra til at flere fugler inngår i slike flokker. Det er derfor ikke gitt at omfattende inngrep i hekkesesongen reduserer belastningen for landbruket – det kan i enkelte tilfeller gi motsatt effekt.

Forvaltningen bør derfor analysere:

- hvilken del av bestanden som faktisk forårsaker skade
- når i sesongen skadene oppstår
- om tiltakene treffer riktig del av bestanden

Bestandsregulering skjer ikke bare gjennom menneskelige tiltak. I Nordland er havørn nå godt etablert og fungerer som naturlig predator på grågås, særlig unger. Økt predasjon kan bidra til lokal regulering uten de samme forstyrrelseseffektene som menneskelige inngrep. Naturlige økologiske mekanismer bør derfor inngå i helhetsvurderingen. Generelt bør planen vektlegge og fremsnakke naturlige løsninger og prosesser, samt fremheve alle arters bidrag inn i en velfungerende natur, også grågås.

Forvaltningen bør ta høyde for at strukturelle endringer i landskap og klima har hatt stor betydning, og at lokale tiltak alene i begrenset grad påvirker totalbestanden.

Videre bemerkes følgende:

- Kartgrunnlaget i figur 2 fremstår ikke som oppdatert, særlig med hensyn til utbredelse i østlige deler av Finnmark. Et søk i Artsobservasjoner gir et mer oppdatert bilde.
- Teksten under figur 3 viser til ulik Y-akse sammenlignet med Figur 2, men figur 2 er et utbredelseskart. Dette bør korrigeres.
- I tabell 2 er kommunenavnet Alstahaug feilskrevet.

Det nye nasjonale bestandsestimater på 33 400 par må følges av en referanse, slik at metodikk og usikkerhet kan vurderes.

Eksempel på lokal bestandsutvikling – Vega kommune

Som eksempel på lokal bestandsutvikling vises det til dokumenterte data fra Vega kommune.

I 2020 ble hekkebestanden anslått til 400–600 par (Shimmings 2020). Nye data (Shimmings 2026, under publisering) viser at bestanden har variert betydelig over tid, men har vært stabil siden rundt år 2000. Antall hekkende par i dag er lavere enn under toppårene på 1990-tallet.

Tellingene i 2009, 2015, 2020 og 2025 er gjennomført etter samme metodikk, noe som gir et godt sammenligningsgrunnlag. Dette illustrerer at:

- lokalbestand kan være stabil over lang tid
- nasjonal bestandsvekst ikke nødvendigvis gjenspeiles regionalt
- det er behov for systematiske og sammenlignbare data før det konkluderes om bestandsøkning i Nordland

Medvirkning i forvaltningsprosessen

Det fremgår av planen at både miljøforvaltning, landbruksmyndigheter og ulike brukerinteresser skal inkluderes i forvaltningsarbeidet.

BirdLife Nordland stiller spørsmål ved hvorfor fugle- og naturvernorganisasjoner ikke har vært representert i Samarbeidsforum for gås i Nordland. Forumet har bestått av representanter fra Statsforvalteren, landbruket og NINA, men ingen fra fugle- og verneorganisasjoner. Dette har medført at vi ikke har hatt mulighet til å komme med faglige innspill før høringsfasen.

Vi ber om at relevante naturfaglige organisasjoner inkluderes i det videre arbeidet.

Skadefelling – dokumentasjonskrav og vurdering av effekt

Hekkende gjess bør defineres som par som ruger på egg eller har ikke-flygedyktige unger. Begge foreldrene er avgjørende for ungenes overlevelse. Skadefelling av foreldre med unger reiser både dyrevelferdsmessige og etiske problemstillinger og bør vurderes svært restriktivt. Det generelle fredningsprinsippet av yngle- og hekketiden nedfelt i naturmangfoldloven må være førende.

Planen presiserer at andre tiltak skal være forsøkt før skadefelling tillates, og at uttaket skal rettes mot skadegjørende individ. Det finnes flere vilkår i lovverket (viltforskriften).

BirdLife Nordland påpeker at terskelen for å innvilge skadefelling må være høy, jfr. lovverk. Det må kreves grundig og konkret dokumentasjon av hvilke avbøtende tiltak som er forsøkt, inkludert dato, tidspunkt og varighet. Foto- og videodokumentasjon med tidsangivelse kan være en hensiktsmessig metode.

Det må også foretas en konkret vurdering av om skadefelling forventes å ha reell effekt i form av reduserte beiteskader i det aktuelle tilfellet. Skadefelling reguleres av viltforskriftens kapittel 3, og saksgang og dokumentkrav må følge regler for saksbehandling etter blant annet forvaltningsloven. Naturmangfoldlovens §§ 8-12 skal alltid vurderes.

Utvidet jakttid og omfattende skadefelling i hekkeperioden kan forstyrre andre hekkende arter, redusere hekkesuksess hos truede eller sårbare fuglearter, og skape økt uro i viktige våtmarks- og jordbruksområder.

I Nordland finnes en rekke arter knyttet til kyst, våtmark og jordbrukslandskap som allerede er under press.

Skadefelling i hekketiden bør derfor:

- vurderes konkret opp mot andre arter i området
- gjennomføres raskt og effektivt
- benytte metoder som minimerer forstyrrelse
- utføres av kvalifiserte jegere

Langvarig og ustrukturert jakt med mye forflytning og skuddbruk kan ha større forstyrrende effekt enn målrettede tiltak.

Sivilombudets klargjøring av [krav til skadefelling](#) må legges til grunn.

Eggsanking

Planen åpner for eggsanking frem til 15. april, samt mulighet for forlenget periode. Eggsanking medfører også økt ferdsel og forstyrrelser i hekkeområder, med risiko for påvirkning av andre hekkende arter. Effekten av eggplukking som bestandsregulerende tiltak er usikker.

Tiltaket kan:

- Medføre betydelig forstyrrelser i hekketiden
- Påvirke andre arter som hekker i samme områder
- Øke ferdsel i sårbare våtmarksområder
- I noen tilfeller føre til at gjess oppgir hekking og inngår i større flokker av ikke-hekkende/mytende fugler.

I kyst- og våtmarksområder i Nordland hekker grågås ofte i tilknytning til andre sjøfugl- og våtmarksarter, hvor flere bestander er i tilbakegang. Tiltak i hekketiden må derfor vurderes opp mot samlet belastning på økosystemet.

Dersom eggplukking anses nødvendig, bør det:

- utføres av kyndig og begrenset personell
- gjennomføres raskt og målrettet
- ikke organiseres som brede dugnads- eller opplæringsaktiviteter

BirdLife Norge er prinsipielt imot sanking av fugleegg, og vi ønsker at dette tas ut av planen.

Ikke-hekkende og mytende fugl

Det er avgjørende å skille mellom hekkende og ikke-hekkende bestand i vurderingen av skadeomfang.

Erfaringer fra flere områder viser at det ofte er større flokker av ikke-hekkende og mytende fugl som forårsaker betydelig beitepress. Tiltak i hekketiden kan føre til at fugler oppgir hekking og inngår i slike flokker. Forvaltningen må derfor vurdere om tiltakene faktisk retter seg mot den delen av bestanden som forårsaker skadene.

Tidlig jaktstart

Forslag om tidlig jaktstart må vurderes opp mot risikoen for at unger ennå ikke er fullt flygedyktige. Det bør også vurderes om tidlig jakt kan påvirke den ordinære jakten senere i sesongen. Biologiske og etiske hensyn bør inngå i vurderingen.

Det er foretatt en nærmere gjennomgang av bestemmelsene om tidlig jakt på grågås i Miljødirektoratets veileder for jakttider:

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/jakt-felling-og-fangst/jakttidsveileder/graagaas-jakttider/>

Det fremgår her at Statsforvalteren kan utvide jakttiden på grågås når det foreligger en lokal forvaltningsplan. For Nordland innebærer dette:

- Inntil 20 dager tidligere jaktstart fra og med Rana og Rødøy kommuner og sørover.
- Inntil 15 dager tidligere jaktstart nord for Rana og Rødøy kommuner.
- I tillegg kan jakttiden utvides i januar i enkelte fylker i Sør-Norge.

Formålet med tidligere jaktstart er primært å redusere skade på dyrket mark. Det presiseres samtidig at en forutsetning for å forskriftsfeste utvidet jakttid er at det ikke drives utstrakt skadefelling av grågås.

Denne forutsetningen fremstår som sentral. Det er imidlertid kjent at flere kommuner i Nordland både praktiserer utstrakt skadefelling av grågås og samtidig har innført utvidet jakttid med tidlig jaktstart. Dette kan oppfattes som å være i strid med forutsetningen som er lagt til grunn i regelverket.

Det synes som om de fleste – eventuelt alle – kommuner i Nordland nå har sluttet seg til den fylkesvise (regionale) forvaltningsplanen, og at kommunale forvaltningsplaner i liten grad benyttes. Blant annet har Herøy, Dønna og Vega sluttet seg til den regionale planen. Dette er konkrete eksempler på kommuner hvor både utvidet jakttid og skadefelling praktiseres parallelt.

Dersom dette er korrekt, reiser det spørsmål om hvordan vilkåret om at det ikke skal drives utstrakt skadefelling ved forskriftsfestet utvidet jakttid faktisk etterlevs. Det er behov for en tydelig avklaring av hvordan denne bestemmelsen skal forstås og håndheves, slik at forvaltningen skjer i samsvar med regelverket og intensjonen bak ordningen.

Lokale bestandsmål

Planen åpner for muligheten for lokale bestandsmål.

BirdLife Nordland mener at kommuner i mange tilfeller ikke har tilstrekkelig kompetanse eller datagrunnlag til å fastsette slike mål på en faglig forsvarlig måte. Bestandsmål bør fastsettes på regionalt eller nasjonalt nivå, eksempelvis av Statsforvalteren eller Miljødirektoratet, basert på helhetlige vurderinger.

Lokale bestandsmål kan ellers medføre uforholdsmessig sterke reguleringstiltak og risiko for betydelig lokal bestandsreduksjon.

BirdLife Norge er prinsipielt imot bestandsregulering av naturlig tilhørende arter som av naturlige årsaker har økt i antall.

Det er viktig at data brukes riktig og nøktern, og at Statsforvalteren kontrollerer dette. I Vestvågøy kommune ble det telt grågås under høsttrekket i august 2025. Dette er tall som ikke kan brukes til å si noe om ikke-hekkende fugler i jordbruksareal sommerstid, eller er egnet til å si noe om bestanden av grågås i kommunen.

Friarealer og avbøtende tiltak

Etablering av friarealer for gås trenger ikke nødvendigvis å være kostnadskrevenende. Tiltak kan blant annet omfatte:

- tilrettelegging av kantsoner
- aksept for uforstyrret beiting på strandenger
- midlertidig styring av ferdsel i perioder med høy skadefare

Kombinasjon av målrettet jaging og tilgjengelige beiteområder kan bidra til å redusere konfliktnivået uten bestandsregulering.

Forvaltningsansvar

Når det gjelder fastsettelse av forskrift om utvidet jakttid og eggssanking, må det presiseres om dette ligger til Miljødirektoratet ansvarsområde.

Avsluttende merknad

BirdLife Nordland erkjenner at grågås kan medføre utfordringer for landbruket. Samtidig viser erfaringer nasjonalt og internasjonalt at det er krevende å redusere gåsebestander betydelig der næringstilgangen er god. Vi skal også være klar over at jordbruk drives på tidligere naturareal, og man skal ha stor respekt for det som er tapt her. At noen arter besøker disse produksjonsarealene må det være en høy terskel for, og vi kan ikke drive «krig» mot økosystem og arter rundt oss. Tiltak må være kunnskapsbasert, ha dokumentert effekt og være målrettet. Andre tiltak må plukkes vekk og tas ut av planen.

BirdLife Nordland stiller seg til disposisjon for videre dialog og faglige bidrag i det videre arbeidet.

For BirdLife Nordland

Anne Kathrine Gårdvik, leder
[sign.]

KOPI:
Miljødirektoratet
Klima- og miljødepartementet